

Wymagania edukacyjne z języka polskiego - klasa III gimnazjum

Na ocenę dopuszczającą uczeń:

- na ogół poprawnie wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje;
- odróżnia informacje o faktach od opinii;
- rozróżnia gatunki publicystyczne (wywiad, reportaż);
- korzysta z pomocą nauczyciela ze słownika: języka polskiego, ortograficznego, poprawnej polszczyzny, frazeologicznego, wyrazów obcych, synonimów i antonimów;
- rozumie pojęcie stylu, zna i rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny i naukowy;
- dostrzega zróżnicowanie języka, rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu;
- w utworze epickim wskazuje elementy świata przedstawionego, akcję, wątki, fabułę;
- przedstawia najistotniejsze treści wypowiedzi w takim porządku, w jakim występują one w tekście;
- wskazuje postać mówiącą w utworze; zna terminy podmiot liryczny i narrator;
- rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową, wskazuje narratora;
- wymienia cechy liryki pośredniej i bezpośredniej;
- zna i wskazuje w tekście przy pomocy nauczyciela środki stylistyczne z zakresu słownictwa (neologizmy, archaizmy, zdrobnienia, zgrubienia, metafory, epitety, porównania), składni (powtórzenia, pytania retoryczne), fonetyki (rym, wyrazy dźwiękonaśladowcze);
- zna elementy konstrukcyjne utworu (tytuł, podtytuł, motto, apostrofa);
- zna rodzaje literackie;
- przypisuje czytany utwór do właściwego rodzaju literackiego;
- rozpoznaje czytany utwór jako: pamiętnik, dziennik, komedię, tragedię, nowelę, powieść;
- rozpoznaje odmiany gatunkowe literatury popularnej: powieść lub opowiadanie obyczajowe, przygodowe, detektywistyczne, fantastycznonaukowe, fantasy;
- wskazuje elementy dramatu, takie jak: akt, scena, tekst główny, tekst poboczny, monolog, dialog;
- przedstawia głosowo wybrane utwory literackie;
- tworzy wypowiedzi ustne oraz pisemne w następujących formach gatunkowych: opowiadanie, opis sytuacji i przeżyć, opis zwykłych przedmiotów lub dzieł sztuki, charakterystyka, sprawozdanie z lektury, filmu, spektaklu i ze zdarzenia z życia, rozprawka, podanie, życiorys i CV, list motywacyjny, dedykacja;

- stosuje zasady organizacji tekstu zgodne z wymogami gatunku - dzieli tekst na akapity;
- dokonuje z pomocą nauczyciela redakcji tekstu napisanego ręcznie i na komputerze;
- stara się przestrzegać zasad etyki mowy w różnych sytuacjach komunikacyjnych;
- korzysta z elektronicznych środków przekazywania informacji, w tym z Internetu;
- ma świadomość normy językowej wzorcowej oraz użytkowej;
- zna budowę słowotwórczą wyrazu, na prostych przykładach rozpoznaje temat słowotwórczy i formant w wyrazach pochodnych;
- odczytuje podstawowe skróty i skrótowce oraz potrafi je poprawnie zapisać;
- rozumie mechanizm upodobień fonetycznych, uproszczeń grup spółgłoskowych i utraty dźwięczności w wygłosie oraz wynikające z nich rozbieżności między mową a pismem, wskazuje wymienione zjawiska w wyrazach;
- rozumie terminy wyraz podstawowy i wyraz pochodny oraz rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny;
- rozpoznaje rodzinę wyrazów, łączy wyrazy pokrewne, wskazuje rdzeń;
- zna treść omawianych tekstów i lektur.

Na ocenę dostateczną uczeń spełnia wymagania na ocenę dopuszczającą oraz:

- wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu;
- odróżnia informacje o faktach od opinii; wskazuje środki językowe służące wyrażaniu opinii nadawcy wypowiedzi;
- zna podstawowe cechy gatunków publicystycznych, wskazuje je w tekście;
- samodzielnie korzysta ze słownika: języka polskiego, poprawnej polszczyzny, ortograficznego, frazeologicznego, wyrazów obcych, synonimów i antonimów;
- rozumie pojęcie stylu, zna i rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny i naukowy, podając jego najważniejsze cechy;
- dostrzega zróżnicowanie słownictwa – rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (wyrazy gwarowe, terminy naukowe), archaizmy i neologizmy, eufemizmy i wulgaryzmy; dostrzega negatywne konsekwencje używania wulgaryzmów;
- przedstawia problematykę utworu;
- przedstawia postać mówiącą w utworze;
- rozpoznaje lirykę pośrednią i bezpośrednią; wskazuje w tekście formy typowe dla odmian liryki;

- rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową, wskazuje w tekście narratora i nazywa formy pozwalające określić typ narracji;
- zna i wskazuje w tekście środki stylistyczne z zakresu słownictwa, składni, fonetyki;
- zna i wskazuje elementy konstrukcyjne utworu (tytuł, podtytuł, motto, apostrofa);
- zna główne cechy rodzajów literackich i przypisuje czytany utwór do właściwego rodzaju literackiego;
- rozpoznaje czytany utwór jako: przypowieść, pamiętnik, dziennik, komedię, tragedię, nowelę; z niewielką pomocą definiuje najistotniejsze cechy gatunków;
- wskazuje i definiuje elementy dramatu, takie jak: akt, scena, tekst główny, tekst poboczny, monolog, dialog;
- interpretuje głosowo wybrane utwory literackie;
- tworzy spójne, o wymaganej długości wypowiedzi ustne oraz pisemne w następujących formach gatunkowych: opowiadanie, opis sytuacji i przeżyć, opis zwykłych przedmiotów lub dzieł sztuki, charakterystyka, sprawozdanie z lektury, filmu, spektaklu i ze zdarzenia z życia, rozprawka, podanie, życiorys i CV, list motywacyjny, dedykacja;
- stosuje podstawowe zasady organizacji tekstu zgodne z wymogami gatunku;
- samodzielnie dokonuje redakcji tekstu napisanego ręcznie i na komputerze;
- próbuje uczestniczyć w dyskusji;
- rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i stara się stosować do nich;
- rozpoznaje oficjalną i nieoficjalną odmianę polszczyzny i posługuje się nimi; zna granice stosowania slangu młodzieżowego;
- rozpoznaje temat słowotwórczy i formant w wyrazach pochodnych i wskazuje funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym;
- zna terminy wyraz podstawowy i wyraz pochodny oraz rozpoznaje wyraz podstawowy i wyraz pochodny;
- tworzy wyrazy pochodne należące do określonej kategorii;
- wskazuje i opisuje upodobnienia i uproszczenia;
- poprawnie zapisuje skróty i skrótowce, poprawnie je odmienia;
- prezentuje treść przeczytanych lektur i tekstów, wypowiada się na ich temat.

Na ocenę dobrą uczeń spełnia wymagania na ocenę dostateczną oraz:

- samodzielnie odbiera komunikaty pisane, mówione, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych;
- sprawnie wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu;

- rozpoznaje gatunki dziennikarskie i określa ich podstawowe cechy;
- samodzielnie i sprawnie dociera do informacji w różnych źródłach;
- porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie;
- samodzielnie i sprawnie korzysta ze słownika: języka polskiego, ortograficznego, poprawnej polszczyzny, frazeologicznego, wyrazów obcych, synonimów;
- zna cechy stylów funkcjonalnych, rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny i naukowy; tworzy wypowiedzi w określonym stylu;
- rozpoznaje wyrazy wieloznaczne i rozumie ich znaczenie w tekście;
- dostrzega zróżnicowanie słownictwa – samodzielnie rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (wyrazy gwarowe, terminy naukowe, archaizmy i neologizmy, eufemizmy i wulgaryzmy); dostrzega negatywne konsekwencje używania wulgaryzmów;
- rozpoznaje wyrazy rodzime i zapożyczone – rozumie ich funkcję w tekście;
- charakteryzuje postać mówiącą w utworze; definiuje terminy podmiot liryczny i narrator oraz sprawnie posługuje się nimi podczas analizy tekstów;
- definiuje i rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz potrafi określić ich funkcje w utworze;
- wskazuje funkcje użytych w utworze środków stylistycznych z zakresu słownictwa (neologizmów, archaizmów, zdrobnień, zgrubień, metafor), składni (powtórzeń, pytań retorycznych, różnego typu zdań i równoważników), fonetyki (rymu, rytmu, wyrazów dźwiękonaśladowczych); zna definicje wymienionych środków i posługuje się nimi podczas analizy tekstu;
- omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu (tytułu, podtytułu, motto, apostrofy, puenty, punktu kulminacyjnego);
- bezbłędnie przypisuje czytany utwór do właściwego rodzaju literackiego, rozpoznaje gatunki synkretyczne;
- rozpoznaje czytany utwór jako: przypowieść, pamiętnik, dziennik, komedię, dramat (gatunek), tragedię, balladę, nowelę, hymn, powieść historyczną oraz podaje ich cechy gatunkowe;
- rozpoznaje odmiany gatunkowe literatury popularnej: powieść lub opowiadanie obyczajowe, przygodowe, detektywistyczne, fantastycznonaukowe, fantasy; zna ich podstawowe cechy;
- prawidłowo wskazuje elementy dramatu, takie jak: akt, scena, tekst główny, tekst poboczny, monolog, dialog; sprawnie posługuje się terminami w swoich wypowiedziach;
- znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych;

- uwzględnia w samodzielnej analizie specyfikę tekstów kultury przynależnych do następujących rodzajów sztuki: literatura, teatr, film, muzyka, sztuki plastyczne, sztuki audiowizualne;
- interpretuje głosowo wybrane utwory literackie, próbując podkreślić głosowo najważniejsze treści;
- tworzy spójne wypowiedzi ustne oraz pisemne w następujących formach gatunkowych: urozmaicone kompozycyjnie i fabularnie opowiadanie, opis sytuacji i przeżyć, zróżnicowany stylistycznie i funkcjonalnie opis zwykłych przedmiotów lub dzieł sztuki, charakterystyka postaci literackiej, filmowej lub rzeczywistej, sprawozdanie z lektury, filmu, spektaklu i ze zdarzenia z życia, rozprawka, podanie, życiorys i CV, list motywacyjny, dedykacja;
- stosuje zasady organizacji tekstu zgodne z wymogami gatunku, tworząc spójną pod względem logicznym i składniowym wypowiedź na zadany temat;
- dokonuje redakcji tekstu napisanego ręcznie i na komputerze (umiejętnie formatuje tekst, dobiera rodzaj czcionki, stosuje właściwe odstępy, wyznacza marginesy i justuje tekst, dokonuje jego korekty, jednocześnie kontrolując autokorektę), poprawia błędy językowe, ortograficzne i interpunkcyjne;
- uczestniczy w dyskusji, uzasadnia własne zdanie, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi;
- zawsze stosuje zasady etykiety językowej – zna formuły grzecznościowe, konwencje językowe zależne od środowiska;
- świadomie i odpowiedzialnie korzysta (jako odbiorca i nadawca) z elektronicznych środków przekazywania informacji, w tym z Internetu;
- rozróżnia normę językową wzorcową oraz użytkową i zawsze stosuje się do nich;
- sprawnie posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny; zna granice stosowania slangu młodzieżowego;
- świadomie dobiera synonimy i antonimy dla wyrażenia zamierzonych treści;
- rozpoznaje temat słowotwórczy i formant w wyrazach pochodnych i wskazuje funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym, nazywa rodzaje formantów;
- odczytuje i tworzy skróty i skrótowce, poprawnie je zapisuje i odmienia skrótowce;
- rozumie i stosuje pojęcia z zakresu teorii literatury;
- analizuje i interpretuje teksty kultury z uwzględnieniem potrzebnych kontekstów;
- wskazuje wartości uniwersalne omawianych dzieł, wnioskuje, porównuje teksty.

Na ocenę bardzo dobrą uczeń spełnia wymagania na ocenę dobrą oraz:

- krytycznie i samodzielnie odbiera komunikaty pisane, mówione, w tym nadawane za pomocą środków audiowizualnych;

- zna cechy gatunków publicystycznych (artykuł, wywiad, reportaż); rozpoznaje i redaguje podane formy;
- samodzielnie dociera do informacji – w książkach, prasie, mediach elektronicznych oraz w wypowiedziach ustnych;
- sprawnie korzysta ze słownika: języka polskiego, ortograficznego, poprawnej polszczyzny, frazeologicznego, wyrazów obcych, synonimów i antonimów – w formie książkowej i elektronicznej;
- rozumie pojęcie stylu, zna i rozpoznaje styl potoczny, urzędowy, artystyczny i naukowy; tworzy wypowiedzi w określonym stylu, stosuje stylizację;
- rozpoznaje wyrazy wieloznaczne i rozumie ich znaczenie w tekście;
- dostrzega zróżnicowanie słownictwa – rozpoznaje słownictwo ogólnonarodowe i słownictwo o ograniczonym zasięgu (wyrazy gwarowe, terminy naukowe), definiuje i rozpoznaje archaizmy, neologizmy, eufemizmy i wulgaryzmy;
- samodzielnie rozpoznaje problematykę utworu;
- wyczerpująco charakteryzuje postać mówiącą w utworze;
- bezbłędnie rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową oraz potrafi określić ich funkcje w utworze;
- bezbłędnie wskazuje funkcje użytych w utworze środków stylistycznych z zakresu słownictwa (neologizmów, archaizmów, zdrobnień, zgrubień, metafor), składni (powtórzeń, pytań retorycznych, różnego typu zdań i równoważników), fonetyki (rymu, rytmu, wyrazów dźwiękonaśladowczych);
- omawia funkcje elementów konstrukcyjnych utworu (tytułu, podtytułu, motto, apostrofy, puenty, punktu kulminacyjnego);
- bezbłędnie przypisuje czytany utwór do właściwego rodzaju literackiego, wskazuje w tekstach cechy rodzajów literackich oraz rozpoznaje gatunki mieszane;
- rozpoznaje czytany utwór jako: przypowieść, pamiętnik, dziennik, komedię, dramat (gatunek), tragedię, balladę, nowelę, hymn, powieść historyczną; zna główne cechy wymienionych gatunków;
- rozpoznaje odmiany gatunkowe literatury popularnej: powieść lub opowiadanie obyczajowe, przygodowe, detektywistyczne, fantastycznonaukowe, fantasy; nazywa ich główne cechy;
- samodzielnie znajduje w tekstach współczesnej kultury popularnej (np. w filmach, komiksach, piosenkach) nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych; wskazuje przykłady mieszania gatunków;
- uwzględnia w analizie specyfikę tekstów kultury przynależnych do następujących rodzajów sztuki: literatura, teatr, film, muzyka, sztuki plastyczne, sztuki audiowizualne;
- uwzględnia w interpretacji tekstu niezbędne konteksty, np. biograficzny, historyczny;
- przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnia ją;

- twórczo interpretuje głosowo wybrane utwory literackie;
- tworzy oryginalne, poprawne językowo, spójne wypowiedzi ustne (monologowe i dialogowe) oraz pisemne w następujących formach gatunkowych: urozmaicone kompozycyjnie i fabularnie opowiadanie, opis sytuacji i przeżyć, zróżnicowany stylistycznie i funkcjonalnie opis zwykłych przedmiotów lub dzieł sztuki, charakterystyka, sprawozdanie z lektury, filmu, spektaklu i ze zdarzenia z życia, rozprawka, podanie, życiorys i CV, list motywacyjny, dedykacja; dostosowuje odmianę i styl języka do gatunku, w którym się wypowiada;
- zna i stosuje zasady organizacji tekstu zgodne z wymogami gatunku, tworząc spójną pod względem logicznym i składniowym wypowiedź na zadany temat;
- dokonuje starannej redakcji tekstu napisanego ręcznie i na komputerze (umiejętnie formatuje tekst, dobiera rodzaj czcionki według rozmiaru i kształtu, stosuje właściwe odstępy, wyznacza marginesy i justuje tekst, dokonuje jego korekty, jednocześnie kontrolując autokorektę), poprawia ewentualne błędy językowe, ortograficzne oraz interpunkcyjne;
- uczestniczy w dyskusji, uzasadnia własne zdanie, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi;
- zawsze przestrzega zasad etyki mowy;
- świadomie, odpowiedzialnie, selektywnie korzysta (jako odbiorca i nadawca) z elektronicznych środków przekazywania informacji, w tym z Internetu;
- sprawnie posługuje się oficjalną i nieoficjalną odmianą polszczyzny; zna granice stosowania slangu młodzieżowego;
- tworząc wypowiedzi, dąży do precyzyjnego wysławiania się; świadomie dobiera synonimy i antonimy dla wyrażenia zamierzonych treści;
- wykorzystuje wiedzę o składni w stosowaniu reguł interpunkcyjnych;
- dostrzega funkcje komizmu, karykatury, groteski, tragizmu i ironii w dziele;
- sprawnie stosuje wiedzę językową z zakresu fonetyki, fleksji, składni, słowotwórstwa, słownictwa;
- wyczerpująco wypowiada się na temat lektur i tekstów z podręcznika.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który opanował w pełni wymagania na ocenę bardzo dobrą oraz:

- samodzielnie rozwija własne uzdolnienia i zainteresowania humanistyczne;
- w miarę możliwości bierze udział i osiąga sukcesy w konkursach dyscyplinarnych i interdyscyplinarnych;
- redaguje bogate treściowo i oryginalne wypowiedzi pisemne;
- prezentuje wysoki poziom kultury języka;

- przejawia zainteresowanie sztuką, jest jej świadomym odbiorcą;
- precyzyjnie i interesująco prezentuje własne sądy i przekonania;
- dokonuje starannej redakcji i adjustacji tekstu napisanego ręcznie i komputerowo, tworzy własne prezentacje i inne projekty różnego typu;
- wykazuje się umiejętnością głosowej interpretacji tekstu;
- podejmuje własne próby literackie.